

Голові разової спеціалізованої вченої ради
(спеціальність 061 Журналістика) у
Сумському державному університеті,
доктору наук із соціальних комунікацій,
Яненку Ярославу Васильовичу

РЕЦЕНЗІЯ

доктора філологічних наук, професора кафедри журналістики та філології
Жиленко Ірини Рудольфівни
на дисертаційне дослідження
Садівничої Марини Володимирівни
**«Соціально-психологічні аспекти авторських матеріалів
франчайзингових видань: механізми, функції, способи реалізації»**,
подане до захисту на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 06 «Журналістика» за спеціальністю 061 «Журналістика»

Грунтовний розгляд дисертаційного дослідження Садівничої Марини Володимирівни на тему «Соціально-психологічні аспекти авторських матеріалів франчайзингових видань: механізми, функції, способи реалізації», представлене для захисту на здобуття ступеня доктора філософії на засіданні разової спеціалізованої вченої ради в галузі знань 06 «Журналістика» за спеціальністю 061 «Журналістика» у Сумському державному університеті, дає змогу зробити комплексний висновок щодо його актуальності, ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, достовірності та значущості отриманих результатів, наукової новизни, теоретичної та практичної цінності, надати загальну оцінку дисертації.

Ступінь актуальності теми дослідження.

Франчайзингові видання отримують все більше зацікавлення у сфері вивчення різних наук, у т.ч. й масмедійної галузі. Дисертація Садівничої Марини Володимирівни охопила питання вивчення франчайзингових ЗМІ, які діють на українському медіаринку, починаючи з середини 90-х рр. ХХ ст. Незважаючи на те, що науковцями вже досліджені питання історії їх виникнення і розвитку, з'ясовані типологічні характеристики, окреслені функції, місце в системі ЗМІ, маркетингові технології, все ще залишаються проблеми, варті вирішення, чому і присвячена дисертація, – соціально-

психологічним аспектам авторських матеріалів франчайзингових видань. Відсутність комплексного підходу до них, у т.ч. механізми, функції та способи реалізації й визначили актуальність дисертаційної роботи.

Новизна, достовірність та ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дослідженні.

Дисертація Садівничої М.В. вперше у соціокомунікаційному просторі комплексно досліджує авторський текст, у якому робить акцент на соціально-психологічних аспектах. У роботі ретельно опрацьовано і вдумливо осмислено величезний масив наукової літератури з журналістикознавства, психології, а також досліджено понад 400 авторських текстів зі сторінок франчайзингових видань, що виходять в Україні. Варто зазначити, що кожна позиція зі списку використаних джерел знайшла підтвердження у тексті роботи. Дисертантка старанно опрацювала основні поняття, концепції та підходи щодо загальних тенденцій розвитку видань, до вивчення авторської журналістики, медіавпливу, психології творчості.

У дисертації окреслено методологічні складові, визначено мету і завдання. Мета роботи, як зазначає дисертантка, – «розв’язання комплексної проблеми авторської журналістики, пов’язаної з механізмами, функціями та способами реалізації соціально-психологічних особливостей текстів у системі франчайзингових видань України». Для її досягнення поставлено п’ять завдань, які вона поступово вирішує у трьох розділах дисертації: «з’ясувати стан дослідження означеної проблеми в українській та зарубіжній соціальній комунікативістиці та журналістикознавстві; схарактеризувати основні типи франчайзингових видань, представлених в українському масмедійному просторі, з урахуванням їхніх соціально-комунікаційних стратегій; окреслити місце й роль авторської журналістики та проблемно-тематичний діапазон авторських матеріалів як соціальної детермінанти транснаціональних журналів; розглянути механізми реалізації досвіду автора та окреслити типологію авторських текстів франчайзингових журналів за особливостями емоційного забарвлення; установити співвіднесеність індивідуально-

психологічних характеристик авторів із концептуалізацією й інтерпретацією інформації в матеріалах, психолінгвістичними характеристиками текстів» (с.21).

Для вирішення завдань Садівнича М.В. застосувала комплексну методологію, що передбачає поєднання соціально-комунікаційного підходу, методу системного аналізу, порівняльно-історичного, порівняльно-типологічного, індукції й дедукції, структурно-функціонального, контент-аналізу, психологічного та багатьох інших.

Робота структурована на три розділи, кожен з яких присвячений вивченню того чи іншого аспекту досліджуваної теми.

У Першому розділі, «Теоретико-методологічні засади дослідження», ретельно досліджені франчайзингові видання загалом. У ньому з'ясовано соціально-психологічний аспект вивчення авторської журналістики, окреслено основні типи франчайзингових видань, представлених в українському медіапросторі, ураховано їхні соціально-комунікаційні стратегії.

Другий розділ, «Авторська журналістика у системі франчайзингових видань: соціальна складова», – дослідження типології франчайзингових видань та авторської журналістики в Україні у соціокомунікаційному аспекті. Проблемно-тематичний діапазон авторських матеріалів франчайзингових видань теж з'ясовується у контексті соціокомунікаційних стратегій. Особливо ґрунтовно дисертантка характеризує франчайзингові видання, які умовно поділяє на ділові, гендерно марковані та галузеві.

Актуалізації власного досвіду автора щодо різновидів, прийомів, функцій, способів реалізації, з'ясуванню типології авторських текстів франчайзингових видань за емоційним забарвленням, а також психологічним особливостям відображення особистості оповідача присвячено Третій розділ – «Психологічні аспекти авторської журналістики франчайзингових видань».

У роботі доречно наводяться численні приклади психологічної характеристики авторських текстів різних журналів. Імпонують наведені дисертанткою деякі приклади прийомів, що використовують журналісти:

спогади з дитинства (Ольга Олешова, журнал «Marie Claire Україна», с. 133); емоційні відгуки і співпереживання (Міріам Драгіна, журнал «L'Officiel Україна», с. 134), мотивація (Микола Степанченко, (Playboy Україна, с. 136). Актуальним є матеріал підрозділу «3.2. Типологія авторських текстів франчайзингових видань за емоційним забарвленням». Вдало підібрані М. В. Садівничою приклади, у яких журналісти використовують аналіз емоційної складової текстів, психолінгвістичні маркери. Заслуговує на увагу поділ текстів на чотири великі групи: із позитивним, негативним, нейтральним та змішаним емоційним забарвленням (с. 144). Доречно виокремлені у роботі три підгрупи, що класифікують тексти за емоційним ставленням авторів до способів розв'язання певних проблем (с. 157–163).

У дисертації уперше детерміновано співвіднесеність індивідуально-психологічних характеристик авторів із концептуалізацією та інтерпретацією інформації в матеріалах, із психолінгвістичними характеристиками текстів; окреслено соціальну детермінанту авторської журналістики франчайзингових журналів як одну з головних складових їхніх соціокомунікаційних стратегій; запропоновано та апробовано класифікацію авторських текстів за особливостями емоційного забарвлення; схарактеризовано прийоми, функції, способи реалізації авторського досвіду в тексті; застосовано комплексний підхід до вивчення соціально-психологічних аспектів авторських текстів франчайзингових видань; систематизовано дані про становлення та особливості функціонування найбільш відомих франчайзингових видань в Україні. Також у роботі удосконалено теоретико-методологічні критерії вивчення авторської журналістики; набуло подальшого розвитку дослідження особливостей ділових, гендерно маркованих, галузевих журналів; визначення проблемно-тематичного діапазону транснаціональних видань.

З огляду на зазначене, структура й обрані теоретико-методологічні підходи дослідження Садівничої Марини Володимирівни не викликають заперечень. Вони є свідченням достовірності та глибокого ступеня обґрунтованості наукових положень.

З огляду на зазначене, виклад матеріалу й обрані теоретико-методологічні підходи дослідження не викликають заперечень.

Дисертаційне дослідження Садівничої М.В. логічно побудоване й структуроване таким чином, що забезпечує повне та всебічне розкриття теми.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів.

Дисертація має беззаперечне теоретико-практичне значення. Отримані дисертанткою результати збагатять мас-медійний науковий ресурс загалом і у сфері франчайзингових видань зокрема. Звернення до питань інших галузей науки, зокрема соціальної психології, медіапсихології, психолінгвістики відкриває двері для дослідників цих галузей.

Отримані результати можуть використовувати як викладачі, так і студенти при вивченні журналістських дисциплін «Теорія, методика і практика журналістської творчості», «Сучасний медіатекст», «Мистецтво сторітелінгу», «Медіапсихологія» тощо. Напрацювання дисертантки можуть зацікавити й журналістів-практиків, і професійних психологів, і редакторів сучасних видань. Окремі положення дисертаційного дослідження можуть бути використані при створенні навчальних посібників, що є свідченням теоретичної значущості одержаних результатів.

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях.

Основні положення дисертації викладено у 13 наукових працях, з яких 3 статті – у вітчизняних фахових виданнях, стаття в іноземному виданні, ще одна – у виданні, внесеному до міжнародних наукометричних баз даних, 7 опублікованих тез доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях і додаткова наукова стаття, – усі вони відображають результати дисертаційного дослідження. Такий серйозний підхід до роботи потужно збагачує наукову базу дослідження, доводить його актуальність для власне журналістикознавства та міждисциплінарного академічного дискурсу, поширення культури якості журналістської діяльності.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

Аналіз дисертації та наукових публікацій Садівничої Марини Володимирівни, у яких висвітлено основні результати дисертаційного дослідження, не дають підстав говорити про допущення здобувачем порушень академічної доброчесності. Текст є оригінальним, наведені цитати оформлені коректно й зазначені в списку використаних джерел.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Високо оцінюючи наукове й практичне значення дисертаційної роботи, висловимо деякі зауваження та побажання, більшою мірою дискусійного характеру:

1. У роботі запропоноване власне визначення досліджуваного сегмента: «франчайзингові видання – це міжнародні медійні бренди, які мають локальні представництва в різних країнах і видаються на певних економічних умовах (продаж ліцензії) під маркою медіакомпанії-засновниці» (с. 192) Натомість поруч варто було запропонувати етимологію: франчайзинг (від фр. franchise – пільга, привілей).

2. Потребують уточнення тотожність назви першого розділу і його підрозділу: «І розділ. Теоретико-методологічні засади дослідження» і «1.3. Методологічні засади дослідження».

3. Привертають увагу, але варті коментарів питання синонімів до поняття «авторська журналістика»: «наративна журналістика», «новий журналізм», «літературна журналістика», «художня журналістика», «журналістика думок», «журналістика власного погляду на проблеми» та ін. (с. 42). З таким переліком можна погодитися частково, бо деякі з них вимагають уточнення. Зокрема – «нова журналістика» – це новий напрямок журналістики, що виник у 60-70-х роках в американській пресі. Можливо, варто продовжити список синонімів до поняття «авторська журналістика»: «література факту», «нон-фікшн», «паражурналістика»?

4. Виграшними є спостереження щодо компаративного аналізу представленості різних типів франчайзингових видань на українському

медіаринку (Таблиця 2.1, с. 67), однак доречно було б розгорнути ширше цю типологію.

Втім висловлені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Загальна оцінка роботи, її відповідність встановленим вимогам.

Загалом дисертація М. В. Садівничої є комплексним серйозним дослідженням. Вона виконана на високому рівні, містить необхідні теоретичні обґрунтування, має наукову новизну і практичну цінність. Їй притаманний добрий науковий стиль викладу, ясний, логічний, доказовий. Є багато підстав вважати, що основні завдання, поставлені в дисертації, успішно вирішені. Дисертація є самостійним і вагомим дослідженням, що дасть поштовх для нових наукових студій у галузі масмедійних комунікацій.

На підставі зазначеного вважаємо, що дисертація Садівничої Марини Володимирівни «Соціально-психологічні аспекти авторських матеріалів франчайзингових видань: механізми, функції, способи реалізації» за своїм науковим рівнем, актуальністю виконаних досліджень, практичним значенням, обсягом й оформленням цілком відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 06 «Журналістика» зі спеціальності 061 «Журналістика».

Рецензент:

доктор філологічних наук,
професор кафедри журналістики та філології
Сумського державного університету

 І.Р.Жиленко

